

Ko so naši predniki pred tisočletjem in pol začeli osvajati predel okrog vzhodnega dela Alp, se tu bolj stalno naseljevati, stapljati s prvotnimi prebivalci in prilagajati novim naravnim razmeram, spreminjajočim se na majhnih območjih, so nujno začeli spreminjati tudi svoj jezik in se tako ne samo fizično, ampak tudi jezikovno začeli cepiti, vse bolj deliti in oddaljevati od skupnega praslovankega jezika in skupne kulture, se vse bolj osamosvajati in skupaj z drugimi ozaveščati: šli so skozi proces, ki nas je sčasoma izoblikoval v narod, ta pa skozi vmesne stopnje v državotvorni narod. Kljub temu pa pred 1500 leti začeti proces še ni zaključen: Slovenci se še vedno preseljujemo in odseljujemo, stapljamo z drugimi narodi, zmanjšujemo tako ozemeljsko kot številčno, spreminjamo kulturo, se odtujujemo od narave in drug od drugega; predvsem pa se navznoter delimo, cepimo, grizemo, žremo, samoubijamo ... A kljub temu preživimo vse manjše in velike, tudi svetovne viharje, zavidljivo uspevamo v športih, še posebej ekstremnih in bolj individualnih, ter dokazujemo, da smo kljub številčni majhnosti veliki. Velja to za vse ali samo za posameznike? Razumljivo, da se s pozitivnim identificiramo vsi, do negativnega pa se distanciramo. Kot v družini. »Le od kod se je vzel,« pravimo pri nas za otroka, ko stori kaj, kar nam ni všeč – in že iščemo krivce v rodu, seveda ne svojem. Posredno s tem priznavamo (tudi svojo) dedno določenost.

Tako nam avtorji prispevkov odkrivajo, koliko smo Slovenci (še) Slovani; koliko »vzajemnosti« v delu in povezovanju je bilo med Slovenci ter Slovani in Neslovani; koliko izgubljenega ali novoslovankega smo bili skozi zgodovino spet pripravljene sprejeti. Nekateri avtorji pa ponovno, z današnjega gledišča, pretresajo (stare) težnje po (ponovni) slovanski skupnosti. Kljub zavesti, da samo slovanska politična skupnost ne bo nikoli obstajala, pa obstaja vsaj možnost združitve v združeni Evropi ter poteka trajno iskanje gospodarskih, kulturnih (npr. Forum slovanskih kultur) in predvsem jezik(oslo)vnih povezav (npr. Mednarodni slavistični komite z bolj ali manj dejavnimi mednarodnimi komisijami za različne vseslovanske projekte).

Prispevki, ki bodo predstavljeni kot predavanja, so kljub svoji pogosti interdisciplinarnosti razdeljeni na tri klasična vsebinska področja – včasih samo zato, ker se njihovi avtorji v svojih siceršnjih raziskavah posvečajo enemu izmed njih: po pet za jezik in literaturo ter štirje za kulturo. Večplastnemu pogledu na dela avtorjev ideje o slovanski vzajemnosti v drugi polovici 19. stol. sledita prispevka, ki analizirata slovanjenje že osamosvojen slovenščine skozi zgodovino, najbolj intenzivno ravno v času širjenja panslavističnih idej. Kdo – Slovani ali ne – je skozi čas poimenoval kraje, kjer danes živimo, in kdo od Slovanov je preko teorij vplival na obravnavo skladijskih pojavov v slovenščini, zvezo iz zadnjih dveh jezikoslovnih prispevkov.

Interdisciplinarnemu prispevku o možeh, ki so že na začetku 19. stol. povezovali slavistični (oz. slovanski) sever in jug, sledi prav tak, vendar z obravnavo širšega časovnega obdobja in zemljepisnega območja s poudarkom na literaturi kot odsevu zgodovinskih dogajanj ter vprašanjem o smislu

kulturnega in znanstvenega sodelovanja med slovanskimi narodi (tudi) v današnjem času. Paralelizem junaških pesnitev 19. stol. pri južnih Slovanih, obravnavan v naslednjem prispevku, je veliko bolj povezovalen kot prevajalske zagate, nastale pri prevajanju enega od sodobnih romanov, ki ni napisan v knjižni slovenščini. Pogled v zgodovino na primeru lika čarovnice v slovenskih in ruskih pravljicah pa ta oddaljena naroda celo zbliža.

Kulturološki del se začinja in končuje s prispevkoma, ki izpostavljata slovensko/slovansko nasproti neslovanskemu in ponujata kritične poglede, a dobronamerne namige za nadaljnje, nad-slovansko skupno življenje in ustvarjanje ob upoštevanju sočloveka in narave. Neizčrpen vir raziskav je tudi Trubarjeva skrb za tolažbo v veri v lastnem jeziku za vse južne Slovane. In kar kdaj daš, se ti povrne: ruska folkloristka nam je naredila prve ohranjene posnetke slovenskih narodnih pesmi. Poleg smernic za jutranji prevajalski tečaj iz slovenščine v druge slovanske jezike prinaša zbornik tudi zelo didaktično shematično sinhrono predstavitev oblikotvorja in jakostnega naglasya slovenskega knjižnega glagola s kratko diahrono naglasoslovno interpretacijo.

Prispevki s parade mladih so pretežno jezikoslovni – štirje, dva literarna in en etnološki. Prva dva obravnavata slovensko narečno besedje oziroma skladnjo, tretji prevzemanje srbohrvatizmov v publicističnem jeziku, četrti primerjavo ljubkovalnic v slovenščini, poljščini in makedonščini, peti manj znano slovensko pisateljico – začetnico »ženskih« romanov, in zadnji demonska bitja iz časa zimskega solsticija pri južnih Slovanih. Skrbno, s poglobljeno osebno noto, je opisana tudi celodnevna ekskurzija na Dolenjsko. Zbornik se zaključuje s samopredstavitvijo sodelujočih avtorjev.

V letu, ko naše mesto nosi Unescov naslov *Ljubljana – Svetovna prestolnica knjige*, dajemo v branje in kritično presojo tudi naš zbornik, s katerim smo želeli obuditi, kritično dopolniti in večplastno osvetliti temo *Slovanstvo v slovenskem jeziku, literaturi in kulturi* kot našo genetsko določenost in kot še enega izmed povezujočih dejavnikov za sožitje na modrem planetu. Odprtih rok in vedrega srca sprejemamo vse udeležence seminarja in občasne obiskovalce. Veseli velikega zanimanja za naš seminar si želimo, da se o nas ne samo učite, ampak nas kar najgloblje doživljate, da se bomo vzajemno bogatili.

Vera Smole
predsednica 46. SSJLK